

Руфін і Прісцілла

Автор:

Леся Українка

Руфін і Прісцілла

Леся Українка

«Руфін і Прісцілла» Лесі Українки – філософська п'еса, події якої охоплюють складний період розпаду Римської імперії та становлення християнства***. Головним героям твору – подружжю Руфіну та Прісціллі – випало жити у тяжкі часи, вони бачать моральну деградацію суспільства і шукають порятунку у філософії та релігії. Найвідомішими творами авторки є поетичні збірки «На крилах пісень», «Думи і мрії», п'еси «Лісова пісня», «Одержима», «Бояриня», «Оргія», «Блакитна троянда», «Кассандра», «Камінний господар» тощо. Леся Українка – видатна українська письменниця, перу якої належить низка геніальних творів, для її ідіостилю характерні посилені психологізм та філософічність у поєднанні з сугестією.

Леся Українка

РУФІН І ПРИСЦІЛЛА

ДІЯ 1

ОСОБИ 1 ДІЇ:

Руфін Емілій – молодий римлянин значного роду.

Прісцілла – його жінка, християнка.

Аецій Панса – її батько, значний римлянин, дідич.

Кай Летіцій – префект, Руфіновий приятель.

Парвус – християнин невідомого роду-племені.

Сервілія – римлянка, плебеянка.

Раб – в Руфіновій господі.

Драма діється в II в. по р(ізді) Х(ристовому).

Атріум в домі Руфіновім: велика гарна світлиця з квадратним басейном посередині (impluvium) і такою ж великою незакритою кватиркою в стелі над ним (compluvium). Коло басейну простий хатній олтар без статуй. До світлиці притикає скільки бічних кімнат, відділених від неї не дверима, а важкими запонами з дорогих тканин; простінки межі завісами прикрашені малюванням та погруддями філософів на високих підставках. В глибині світлиці широкий з розсуненими запонами вхід до чималої і гарно вряженої кімнати (tablinum), де видно багато сувоїв пергаменту, таблиць і т. п., що робить кімнату подібною до бібліотеки; на задній стіні табліну є ще двері, теж одкриті. По обидва боки табліну широкі та короткі сіни провадять у внутрішній двір – перистиль. З атріума видко крізь сіни та крізь двері табліну той перистиль з колонадою навколо нього, ставок посеред нього з квітником та з декоративними рослинами. Сцена уряджена так, що атріума видко тільки половину, через те імплювіум приходить на авансцені, таблін же і сіни в перистиль через те не дуже відсунені в глибину. Під час дії входить до атріума через перистиль сіньми, а не з бічних куліс.

В атріумі в чимало скамничок, ослонів, дзигликів, столиків, ваз на підставках, що робить світлицю оздобною та захисною, хоч вона й не надміру розкішна.

Смеркає. Руфін сам. Нетерпляче ходить по атріумі. Часом виходить у перистиль і дивиться вбік на вулицю. В його поведінні видко не тільки нетерплячку, але й тривогу.

На порозі сіней, що ведуть з перистиля, показується Прісцілла, закутана в велике, з грубої ткани, покривало, вона його скидає, увійшовши, і її суворо проста одежа кидається в вічі дивним контрастом супроти оздобної оселі та й коштовного, хоч і благородно простого патриціанського убрання самого Руфіна. В руках у Прісцілли маленька лампочка (люцерна).

Руфін (кидається їй назустріч. З докором, в якому більше чутно біль, ніж досаду).

Прісцілло! як же можна?..

Прісцілла (спокійно).

Що, Руфіне?

Руфін.

Ти знов була сьогодні в катакомбах?

Прісцілла (трохи помовчавши).

Якби могла промовчати – охоче
промовчала б на се твое питання,
але ще більше, ніж оця люцерна,
мене перед тобою зрадить щирість.

(Становить люцерну на один з постаментів.)

Неправди я казать тобі не хочу,
а правду перемовчать не здолаю:
так, я була сьогодні в катакомбах
і завтра знов піду, як тільки ти
мені того не заборониш.

Руфін.

Люба,

ти знаєш, я ніколи не вживаю

супроти тебе ні тієї сили,

яку мені дала сама природа,

ні того права, що дає закон.

Мені бридка слухняність поневолі, —

я ж не рабиню взяв собі за жінку.

Прісцілла.

У Римі небагато чоловіків

таких, як ти, а може, ти єдиний

на цілий Рим. Я тямлю се й ціную.

Бог, – всевидючий свідок почувань,

всю вдячність мого серця бачить ясно,

і чей же він мені колись допоможе

ту вдячність виявить супроти тебе.

А поки що – коли б ти знав, як тяжко

мені невдячною здаватись...

Руфін.

Годі,

лишімо се, не вдячності я хочу,

та й ні за що тут дякувать...

(Збентежено.)

Прісцілло!

дружино мого серця... я не можу
ніяким словом вимовити страху,
тривоги тої злої, що, мов яструб,
кривавить, мучить, роздирає серце
за кожним разом, як ти там буваєш.

Прісцілла (лагідно).

Чого ж, мій друже, так уже боятись?

Руфін.

Вже те одно, що ти так пізно ходиш

шляхом тим Нументанським[1 - Нументанський шлях – дорога, що йшла з Рима в
напрямку міста Нументум (Номентум).], те вже страшно.

То шлях непевний, – всякий люд бродячий,

усяке розбишацтво там буває,

а ти смерком ідеш, самотня жінка...

Прісцілла.

Нащо розбійникам мене займати?

Тепер я не подібна до багачки,

та й якби мала що, дала б охоче

усякому, хто б мав потребу в грошах, —

то що ж мені боятися розбою?

Руфін.

Жінкам страшний не той розбій, що прагне
срібла чи злата...

Прісцілла.

Може, се й гординя, —
нехай господь простить мені за неї! —
але мені здається, що зайняти
не зважився б мене гульвіса жаден,
коли б я тільки глянула на нього
проникливо й одважно в самі очі.

Руфін.

Се виховання справжньої матрони
і прирожденна чистота натури
тобі таке говорять, та обачність
мені отак впевнитись не дає.
Я б спокійніший був, якби з тобою
був проважатий.

Прісцілла.

В нас нема звичаю
ходити з слугами на сі зібрання.

Руфін.

Я не про слуг кажу... я б сам ходив...

Прісцілла.

Але ж, мій друже... прикро се казати...

та що ж... ти знаєш сам... ти там чужий...

Руфін (гірко).

Я знаю, я чужий... та я б лишився

стояти за порогом катакомбів

так, як стою вже здавна за порогом

душі твоєї, тільки ж боронити

тебе хоч до порога я здолаю,

дарма, що я чужий...

Прісцілла.

Прости мені,

не хтіла я тебе вразити словом.

Я знаю, ти здолаєш боронити,

а хто ж тебе самого оборонить?

Руфін.

Мене? Я хтів би знати, хто посміє

напасти на Руфіна?

Прісцілла.

Хто? – Закон.

Коли побачить хто й подасть до суду,
що ти вчащаєш на нічні збори
громади потайної, – не вборонить
тебе ні зброя, ні одвага знана,
ні рід патриціанський... О Руфіне!
не можу я такого допустити!..

Увіходить раб, вносить світло і говорить, наче між іншим, байдужим голосом.

Раб.

Там чоловік якийсь прийшов до пані.

Руфін.

До мене, може?

Прісцілла (тихо до Руфіна).

Певно, хто з братів.

Руфін (до раба).

Веди сюди, се ти не розібрав.

Раб іде, мимрячи щось тихо про себе. Увіходить Парвус.

Парвус.

Мир сьому дому!

Прісцілла.

Мир тобі, мій брате!

Чом ти не був на службі божій?

Парвус (пошепки).

Що ж се?

Хіба Руфін вже наш?

Прісцілла.

Ще ні, на жаль.

Парвус.

Так що ж ти так одверто?

Прісцілла.

Чоловік мій

не зрадив ще нікого і не зрадить.

Як ти непевний, то й мені не вір, —

нічого я не крию від Руфіна.

Руфін.

Та я піду, щоб вам не заважати.

Парвус.

Ні, все одно. Гадаеш, я за себе

злякався, як спинив твою жону?

Я дбав за спільну справу. Що ж до мене,

я ідолянам не вступаю з шляху,
не час тепер мовчати. В нас тепер
іде свята війна за оборону
небесної держави, і боротись
ми всі за неї мусим до загиби,
хто чим здолає, – хто вогнистим словом,
хто вчинками проречистими. Горе
байдужому! Лиху полову спалить
господь своїм вогнем.

Руфін.

Лиха полова,
то се, либонь, – такі, як я?

Парвус.

Із Савла

бог Павла виявив[2 - Із Савла бог Павла виявив... – За релігійними легендами апостол Павло перед тим, як стати ревним послідовником Христа, був язичником, лютим ворогом християнства і звався Савлом.], то й над тобою
ще, може, бог колись покаже чудо.

Руфін.

Сказати правду, я не бачу дива
ніякого в настанні Павла з Савла.
Все, що мені доводилось читати

з листів сього тарсійського рубаки[З - ...з листів сього тарсійського рубаки... – В місті Тарсі народився і провів своє дитинство апостол Павло (Савл). Приписувані йому так звані послання – звернення до християнських громад, насправді були написані пізніше різними авторами.],

упевнило мене, що не змінилось
нічого в ньому після того «чуда»,
крім літери єдиної в іменні.

Прісцілла.

Що ти говориш?!

Руфін.

Тільки думку щиру.

Адже в його листах, у кожному слові,
загонисту вояцьку вдачу видно:
він словом бив, немов вояк мечем,
дарма що про любов умів балакати.
Він бешкети чинив за справу віри,
немов преторіанець за образу
орла імперії, – єдина зміна,
що знак ягняти став замість орла...

Прісцілла.

Се зміна не мала... ти мало знаєш
апостолові твори, щоб судити.

Парвус.

Вся ваша ідолянська красномовність,
усе письменство ваше – порох, цвіль
проти писання праведників божих, —
ти їх коли читав?

Руфін.

Признатись мушу:

мені не до душі писання ваших
учителів. Мене той стиль простацький,
безладдя в доказах і рабство думки
аж до живого серця порива!

Парвус.

Якби ти прочитав хоч би оце,

(показує на рукопис)

то, певне б, не одваживсь так казати.

Руфін.

Що ж се за твір?

Парвус.

Се лист один... відповідь

філософові Цельзові од нас[4 - відповідь / філософові Цельзові од нас – йдеться про трактат Орігена «Проти Цельса». Оріген (182..185–251..255 pp.) – відомий апологет раннього християнства, пізніше визнаний еретиком. Довідка про нього та російський переклад трактату – в бібліотеці Якова Кротова.Трактат написано

десь у 244..249 рр. Книга Цельса не збереглась, вона відома тільки з цитат Орігена. Про самого Цельса теж не збереглось ніяких відомостей, окрім тих, що подає Оріген (а він, у свою чергу, не дуже добре уявляв собі особу свого опонента). Згідно припущень, Цельс був сучасником імператора Марка Аврелія і написав свій твір у 177..178 рр. Коли се правда, Оріген зібрався з відповіддю допіру через 70 років, коли це стало безпечним. (Так і Володимир Солоухін заходився критикувати погляди Володимира Леніна через оці 70 років). Отже, натяк на Орігена є сильним анахронізмом у драмі, яка в цілому відноситься до 2 половини 2 ст. н.е. (умовно можна віднести її до доби гонінь на християнство за Марка Аврелія). Я витратив на читання Орігена рівно стільки ж часу, що й Руфін, але ніяких особливо лайливих виразів проти особи Цельса не знайшов.].

Прісцілла се переписати має.

Я їй лишу, то можеш прочитати.

Руфін.

Я дуже високо ціную Цельза

і думаю, що навіть вороги

йому відмовить шани не повинні,

бо твір його не пахне ні болотом,

ні кров'ю, як здебільшого буває

у ваших супротивників. Се ж правда?

(Не завважаючи, що Прісцілла й Парвус вмисне перемовчали.)

Дозволь мені поглянуть на листа.

(Бере у Парвуса рукопис, читає кілька хвилин, потім – до Прісцілли.)

Скажи, Прісцілло, ти читала сее?

Прісцілла.

Єпископ нам усім читав уголос.

Руфін.

Не розумію, як могла ти взятись
сю погань переписувать.

Прісцілла.

Руфіне!

Руфін.

Та як же маю я назвать болото
як не болотом? Тут уже немає
і того талану, що в листах Павла
усе-таки просвічує крізь нелад,
і грубу форму, й забобони всякі.
Тут доказу ні одного. Ні факту,
ні рації поважної, все «чуда»
такі, як перегін в свиней бісів,
та ще якісь рогаті силогізми,
позичені в софістів з передмістя.

Парвус.

Що з того, що у Цельза тії «факти»
нанизані на ниточку, мов перли
дешеві на торзі, – вони фальшиві!

Прісцілла.

Що з тих «поважних рацій», як не можуть
вони ні одного створити дива
у людських душах так, як то створили
перекази чудові галілейські,
що цвітом невмирущим зацвіли
серед пустині людського невірства?

Руфін (все дивлячись у рукопис).

Ти ж тільки слухай, що се за слова

(читає)

«гадючий виродку», «нащадку пекла»,
«душе смердяча»...

(Опускає рукопис.)

бридко вимовляти.

Наперчено, немов погана юшка!

То се така лагідність християнська?

То се така свята премудрість ваша?

Парвус.

Ні, се такий вогонь святого гніву!

Ні, се таке святе безумство віри,
що не дає нам, християнам, бути

такими, як філософ Цельз премудрий!

Прісцілла.

Він справді ні холодний, ані теплий,
як дерево, сухий, зовсім ніякий.

Парвус.

Волю я мучителя Нерона
над ворога такого, що вбиває
не тіло, тільки дух, що роз'ідає
нам віру нишком, наче міль одежу.
Нерон – той був великий виноградар
в саду господнім, кетяги достиглі
давив, і з їх крові вино робилось,
насичене ферментами новими.

Руфін.

Великий жаль, що стільки крові ллеться
за вашу віру, бо добра не вийде,
вино ще грає, а вже оцтом чути.
Я певен, що пожар великий Риму
не християни вдіяли, та, може,
вони пожар готують нам ще більший.
Усе, що нам лишилося від славних
часів колишніх, все та віра спалить

і попіл рознесе на штири вітри.

Парвус.

На пожарищі світ новий настане.

Руфін.

Чи в тому світі буде й Рим новий?

Парвус.

О ні, не Рим, новий Єрусалим.

Руфін.

І се тебе так тішить? Хто ж такий ти?

Юдей, римлянин?

Парвус.

Ні. Я християнин

і більш ніким не хочу бути.

Руфін.

Се видно.

Чи й всі такі в новому світі будуть?

Парвус.

Авжеж, ми всі там будем громадяни

небесної держави, а не Риму,

і не Афін, і не Александрії,
чи як там звуться ще столиці людські.

Руфін.

Ну, не хотів би я дожить до сього!

Парвус.

Там будуть праведні, воскреслі з мертвих,
а не такі, як ти.

Руфін.

Нехай і так.

Доволі з мене, що тепер я бачу.
Як далі піде так, ми хутко станем
чужинцями у нашім ріднім краю,
вигнанцями з небесної держави,
бо їй нема на нашім світі місця,
та й ми дістатися туди не можем,
де перше треба вмерти, щоб ожити,
і втратити зовсім подобу людську,
щоб статися не людьми й не богами,
а чимсь таким, як тінь, як дим, як пара.

Прісцілла.

Таким, як дух, безгрішний, чистий дух.

Парвус.

Без марних клопотів, без людських злиднів.

Не будуть там ні сіяти, ні жати...

Руфін.

Поки новий Єрусалим настане,
то Рим піде в старці, бо ваша віра
зруйнує працьовитість, а жебрацтво
в честь уведе, хоч і не дасть загоди
голодній черні, тільки роздратує.

Прісцілла.

Се ти говориш так, бо не збагнув,
що значить боже царство – тут настане
не цезарям свавільним панування,
а богові єдиному.

Руфін.

Наступить

той бог єдиний нам усім на шию,
мов східний деспот. Ні, вже я волюю
державу навіть цезарів найгірших, —
хоч я республіканець, як ти знаєш.

Волюю щиро пантеон великий,
де міститься республіка весела

богів Еллади гарної, що стали
в Італії сенатом при народі
богів латинських мудрих, працьовитих.

Юпітер не цурається з'явитись
Серапісом в Єгипті чи Аммоном,
Венера подає Астарті руку
так, як сестра сестрі.

Парвус.

О, сим не трудно
погодитись, бо всі вони, злі духи,
однаково злочинні та розпусні,
ім легко в згоді жить.

Руфін.

Так, мир і згода,
гармонія небесна панувала
в великім пантеоні. Поки дух
юдейського народу, мстивий, заздрий,
дав невидимий меч своєму сину
Ісусу з Назарета. З того часу
порушилась гармонія всесвітня
на небі й на землі. Не видно краю
великій боротьбі, що перейшла
на землю з неба, від богів на люди.

Парвус.

Їй буде край, коли той пантеон
до підмурівку знищить божа сила.

Руфін.

А підмурівок?

Парвус.

Стане олтарем
єдиному.

Руфін.

Олтар серед руїни!..
Се ідеал небесної держави?

Парвус.

Так мусить бути. Не може помириться
вода з олією.

Руфін.

Поки вогонь
олію спалить, випарить всю воду
і цілий світ оберне у пустиню.

Парвус злорадо всміхається.

Прісцілла.

А звідки ж ти рятунку світу ждеш?

Таж ти не поклоняєшся віддавна
нікому з тих богів, що в пантеоні.

Руфін (показує на бюсти філософів).

Ось постаті, яким я поклоняюсь
і поклонятимусь довіку.

Парвус.

Сії?

Зникомій тіні краще поклонятись,
заблуканці-кометі, ніж таким.

Руфін.

Вони блукали, правда, як і всякий
одважний, хто нових країв шукає.

Прісцілла.

Де ж край блуканню мандрівної думки?

Де дно в розумуванні? Де котвиця,
куди ти кинеш і за що зачепиш
ту котву, щоб спинити корабель,
утомлений одчаєм безбережжя?

Руфін.

Нам рано ще котвиці закидати.

Нехай тяжка й трудна мандрівка наша,
але ж вона не так-то ще і давня,
щоб думати про край і береги.

Хто втомлений, хай спиниться з Платоном,
Зеноном, Епікуром або з іншим
ловцем коштовних перел моря думки,
а відпочивши з ними, хай рушає
від них знов далі з вдячною душею.

Парвус.

Ну і куди ж він припливе нарешті?

Руфін.

Якби ми знали се, нащо б і плисти?
В таких мандрівках тільки невідоме
нам може стати за мету.

Парвус.

А... так!

Ну то пливіть собі на бездоріжжя,
сказати просто – на погибель душ!
Ви самохіть відкинули котвицю,
подану вам небесною рукою,
свавільно поминули певну пристань,

що вам отець предвічний урядив,
і на маяк, поставлений високо,
до зору всім, заплющили ви очі, —
так варті ж ви, щоб вас розбили скелі
підводні і безодня поглинула!

(Розпалюється все більше.)

Так варті ж ви, щоб вас пожерли змії
і люті чуда-юда океану!

О, як душа моя в долоні плеще,
ввижаючи погибель нечестивців!

Руфін (до Прісцілли).

Любити ворогів по-християнськи
зовсім не так вже трудно, як я бачу.

Парвус.

Христос дав не саму любов, а й меч!

Прісцілла (значно збентежена).

Ненавидить він тільки сліпоту,
а не сліпих...

Руфін.

Не поясняй, Прісцілло.

Він досить сам сказав. Я розумію.

(До Парвуса.)

Мій гостю, щоб тебе не дратувати,

волю я розмову залишити

про сі матеріі.

Парвус.

Та я вже йду,

мені немає часу на балачки.

Прощай, Прісцілло.

Прісцілла.

Постривай, а лист?

Парвус.

Ти ж переписувать, либонь, не будеш.

(Скоса поглядає на Руфіна.)

Прісцілла.

Чому? я завтра все перепису.

Парвус (з притлумленим сарказмом).

Таж чоловік твій стилю не вподобав.

Прісцілла (мовчки ховає рукопис під покривало).

Чи хто вже переписував?

Руфін, мовчки вклоняючись, виходить у свій таблін і засуває завіси на дверях.

Парвус.

Аякже,

Рената, Пріск, Альбіна – всі по разу,

а я аж двічі.

Прісцілла.

Двічі можу й я.

Парвус.

От і гаразд. Сім списків. Розішлемо

церквам, та й Цельзові до рук один.

Цікавий, як то він цей «стиль» вподобав!

Ха-ха-ха-ха!.. Зостанься з богом, сестро!

Прісцілла.

Хай бог провадить.

Парвус виходить через боковий вихід. Прісцілла сама його виводить.

Руфін (виходить).

Вже пішов той «брат»?

Чи в вас в громаді всі такі?

Прісцілла.

Він гострий,
та тільки на словах, в ділах він добрий,
він справжній християнин.

Руфін.

Так, я вірю...

За сценою якийсь радісний гомін.

Стривай! Се що?

Ідуть обое в перистиль.

Прісцілла (бачить когось за сценою).

Мій татко!.. Любий тату!

От несподівано! так пізно!

Аецій Панса (батько Прісціллин увіходить).

Шлях не близький,

я рано вибрався. Здоров, Руфіне!

Вітаються.

Руфін.

Вітай, коханий тестю. Певне, день сей

щасливий надто, що тебе я бачу

уперше в себе в хаті.

Аецій Панса.

Пробачай,

все досі я щадив старії кості,

а се не втерпів, мусив вас одвідать.

І так зрадів, як вас побачив поруч.

Питаю: «Де дочка?» – «Там, – кажуть, —

з мужем». Хвала богам! Од серця відлягло.

Руфін і Прісцілла переглянулись, трохи здивовані.

Прісцілла.

А що ж тобі гнітило серце, тату?

Аецій Панса.

Та так, були там поголоски різні...

Руфін.

Які? про нас?

Аецій Панса.

Та ніби так... про вас...

Руфін.

Не розумію!..

Аецій Панса.

Щось там гомоніли,

немовби ви розлуку мали брати.

Руфін.

Розлуку? Ми?

(Глянув на Прісціллу, тая мимохить схопила його за руку. У Руфіна гнівний вираз хутко змінюється в сміх.)

Аецій Панса (пильно дивиться то на дочку, то на зятя, потім обличчя його роз'яснюється добродушним усміхом).

Тепер я бачу: брешуть.

Найкраще так, побачити на очі,
тоді ніяким брехням не повіриш.

А то балакали...

Руфін.

Що, власне?

Аецій Панса.

Різне...

що ти її мені вернути хочеш,
бо знеохотився бездітним шлюбом...

То знову, що вона тобі не вірна,
кудись по ночах ходить...

Прісцілла бентежитьсья.

Руфін.

Ну, дарма,
не варто нам про тее говорити,
що там вигадують знічев'я люди.
Нам цікавіше знати, як живеш ти,
чи все гаразд у хаті й в господарстві?

Аецій Панса.

Хвала Церері й Весті, все гаразд.
Лиш так, сказати правду, невесело
при старощах вдовцеві, ще й віддавши
від себе одиначку.

Руфін.

Я б за щастя
вважав, якби ти в мене оселився.

Прісцілла.

Ми ж, таточку, давно тебе просили.

Аецій Панса.

Е ні, не вдався я до того зроду,
щоб тут у Римі жити. Не тепер
мені й звикати. Вам що інше, звісно,
ви молоді, – тебе, Руфіне, слава,
шаноба людська вабить, а тобі

(кладає Прісціллі руку на плече)

либонь, після сільської глушини

Рим очі осліпив. По правді, зятю,

тебе вона уборами руйнує?

Руфін.

Ні, батьку. Ми обое більше вдома,

при хатньому багатті сидимо.

Аецій Панса.

Дочку за се хвалю. Вона у мене

поведена по-старосвітськи: вдома

найкраще місце жінці. А тебе

за се хвалить не можу, – ти повинен

ще послужити Римові чимало,

щоб заробити право на спочинок.

Се я тепер засів на господарстві,

а змолоду ж і я служив державі,

хоч і не в Римі.

Руфін.

Та... служив і я...

вже дослужив...

Аецій Панса.

Ще рано, сину, рано!

Прісцілла.

В теперішні часи служити трудно.

Аецій Панса.

Лінивий служби легкої шукає,

я за Руфіном лінощів не знав.

Прісцілла.

Він не лінивий, тату.

Аецій Панса (до Руфіна).

Не подоба

громадської роботи оминати,

ще хто готовий поговорі пустити,

неначе ти вступив до тої секти,

що млявість прищепляє та байдужість,

недбайність про державу і громаду.

Руфін.

Я не боюсь ніяких поговорів.

Аецій Панса.

Даремне, сину. Дбати всяк повинен

про добру славу.

Руфін.

Видно, любий тестю,
що ти давно вже в Римі не бував,
а то б ти знав, хто має славу в Римі
і що ту славу може дати.

Раб (увіходить. До Руфіна.).

Пане,
оце прибув шляхетний Кай Летіцій,
за пізній час він просить пробачення.

Руфін.

Для друзів час не пізній. Я прошу.

Кай Летіцій увіходить.

Кай Летіцій.

Здоров'я й щастя вам.

Руфін і Прісцілла

Вітай нам в домі.

Кай Летіцій (до Аеція Панси).

Панотче гідний, радий я спіткати
тебе так несподівано.

Аецій Панса.

І я

випадком сим утішений немало.

Руфін.

Переїдем, може, до мого табліну?

Кай Летіцій.

Ні, вечір теплий, в хаті душно буде.

Сідає на мармуровім ослоні поруч з Руфіном і Аецієм Пансою. Прісцілла сідає на дзиглику окремо.

А я вже й так запаморочивсь трохи,

просидівши від самого полудня

в Кріспіна Секста на обіді.

Руфін.

От як?

Ти був у Секста?

Кай Летіцій.

Се тебе дивує?

Але ж я з ним давно знайомий.

Руфін.

Так... я знаю се...

Кай Летіцій.

Та він мені казав,

що і тебе він в гості сподівався.

Здається, він ображений чимало,

що не діждавсь тебе.

Руфін.

Та й не діждеться.

Кай Летіцій.

На бенкетах Кріспінових, се правда,

нема смаку правдивого; і сам я

ті бенкети терплю як обов'язок,

правдивої загоди з їх не маю.

Руфін.

Та що за обов'язок їх терпіти?

Кай Летіцій.

Бо треба ж якимось, друже, з людьми жити.

Руфін.

Волів би я вже без людей зовсім,

аніж з такими.

Кай Летіцій.

В кожного знайдеться

Кінець ознакомительного фрагмента.

notes

Примечания

1

Нументанський шлях – дорога, що йшла з Рима в напрямку міста Нументум (Номентум).

2

Із Савла бог Павла виявив... – За релігійними легендами апостол Павло перед тим, як стати ревним послідовником Христа, був язичником, лютим ворогом християнства і звався Савлом.

3

...з листів сього тарсійського рубаки... – В місті Тарсі народився і провів своє дитинство апостол Павло (Савл). Приписувані йому так звані послання – звернення до християнських громад, насправді були написані пізніше різними

авторами.

4

відповідь / філософові Цельзові од нас – йдеться про трактат Орігена «Проти Цельса». Оріген (182..185–251..255 рр.) – відомий апологет раннього християнства, пізніше визнаний еретиком. Довідка про нього та російський переклад трактату – в бібліотеці Якова Кротова.

Трактат написано десь у 244..249 рр. Книга Цельса не збереглась, вона відома тільки з цитат Орігена. Про самого Цельса теж не збереглось ніяких відомостей, окрім тих, що подає Оріген (а він, у свою чергу, не дуже добре уявляв собі особу свого опонента). Згідно припущень, Цельс був сучасником імператора Марка Аврелія і написав свій твір у 177..178 рр.

Коли се правда, Оріген зібрався з відповіддю допіру через 70 років, коли це стало безпечним. (Так і Володимир Солоухін заходився критикувати погляди Володимира Леніна через оці 70 років).

Отже, натяк на Орігена є сильним анахронізмом у драмі, яка в цілому відноситься до 2 половини 2 ст. н.е. (умовно можна віднести її до доби гонінь на християнство за Марка Аврелія). Я витратив на читання Орігена рівно стільки ж часу, що й Руфін, але ніяких особливо лайливих виразів проти особи Цельса не знайшов.

Купить: https://tn.knigapoisk.com/ukra-nka_lesya/ruf-n-pr-sc-lla

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)